

ZECE EDIȚII ALE FESTIVALULUI INTERNATİONAL „VĂ INVITĂ MARIA BIEȘU” (SPECTACOLELE DE OPERĂ)

TEN EDITIONS OF THE INTERNATIONAL FESTIVAL
„MARIA BIEȘU INVITES YOU”. OPERA PERFORMANCES

Aurelian DĂNILĂ,
doctor în studiul artelor, conferențiar universitar,
președintele Uniunii Teatrale din Moldova

One of the most prestigious Festivals of the Republic of Moldova was founded in the autumn of 1980 at the initiative of the prima donna of the National Opera Maria Bieșu. The Festival generated numerous opera and ballet artists from all over the world who presented their artistry in the various plays.

The article tries to review the first ten editions of the Festivals which constituted important events in the cultural life of the Republic of Moldova in one of its most difficult periods when musical manifestations with international participation could be organized only through a miracle. Our public had the occasion to admire the art of some exceptional singers from Russia, Georgia, Belorussia, Romania, SUA, Italy, France, Poland, Bulgaria, Germany and other countries.

The theatre of Opera and Ballet maintained and is maintaining its artistic form of high quality partly because of the Festival „Maria Bieșu invites You”.

Ideea organizării la Chișinău a unui festival de operă era vehiculată încă la începutul anilor '80. Mai în glumă, mai în serios, inspirați de triumfalele succese ale Mariei Bieșu, ne vroiam și noi în centrul atenției lumii belcanto-ului, îndrăznind chiar să ne gândim la o eventuală ediție a Concursului „Madame Butterfly”, concurs la care primadona noastră a confirmat încă o dată vorba cronicarului: nasc și la Moldova oameni...

Dar ideea „a luat foc” abia în toamna anului 1990. La începutul unei perioade extrem de dificile din punct de vedere politic, social, cultural nu numai pentru (pe atunci încă RSSM), ci pentru tot spațiul sovietic, pentru tot imperiul, care se afla pe ultima sută de metri spre o spectaculoasă și inevitabilă destrămare.

Invitați de Maria Bieșu la un prim Festival de Operă și Balet, mari artiști din fosta URSS se adunaseră la Chișinău, ca între 19 și 28 septembrie să evolueze cu mult succes în diverse spectacole, delectând publicul nostru, la acel timp, categoric setos de evenimente culturale, de adevărata artă. Univoc, s-a produs un adevărat eveniment. Toți soliștii anunțați veneau, vorba folcloristului Andrei Tamazlicaru, „ca la hramul casei”, și, în primul rând, din marea stimă ce o purtau primadonei noastre.

Concertul de inaugurare a festivalului (prima ediție se numea „Festivalul Unional al Stelelor de Operă și Balet”) a început cu geniala Rapsodie română N 1 de G.Enescu. Emoționanta atmosferă ce se instalase în sală odată cu primele acorduri ale

orchestrei s-a menținut pe parcursul tuturor spectacolelor. Poate cu mici excepții, melomanii au avut fericirea să trăiască bucuria sufletească într-o permanentă ascensiune pe parcursul următoarelor ediții. În acele zile oaspeții noștri au fost cunoscuții cântăreți Z.Jimaitis (Lituania), M.Șutova (Rusia), L.Tiurina (Ucraina), N.Ambrazaitite (Lituania), I.Milkeviciute Letonia), E.Pelagheicenko (Belarus), înzestrații șefi de orchestră F.Mansurov (Moscova), A.Anisimov (Belarus), V.Verdjonis (Lituania) ș.a.

Alături de Maria Bieșu, la acest festival (ca, de altfel, și la celelalte ediții s-a aflat irepetabila Irina Arhipova, mezzo-soprană de primă mărime în lumea vocalului și bună prietenă a primadonei noastre, a Teatrului liric din Chișinău (marea cântăreață a strălucit în rolul *Contesei* din „Dama de pică”). De succes s-au bucurat și soliștii noștri V.Dragoș, S.Strezeva ș.a., care împreună cu oaspeții Festivalului au evoluat în operele „Petru Rareș” de E.Caudella, „Bal mascat” de G.Verdi, „Iolanta”, „Dama de pică” și „Evgheni Oneghin” de P.Ceaikovski, „Norma” de V.Bellini.

O pagină aparte în acest festival a fost înscrisă de M.Bieșu, odată cu apariția în premieră a mării cântărețe în rolul *Ameliei* din opera „Bal mascat” de G.Verdi, spectacol montat de cunoscutul regizor din Belarus S.Ștein și maestrul A.Samoilă, la acel moment dirijor în toată legea. Primadona noastră demonstrase încă o dată ce înseamnă har dumnezeiesc.

A doua ediție a Festivalului „Vă Invită Maria Bieșu”, numit de acum internațional și desfășurat între 18 și 29 septembrie 1991, a întrunit la Chișinău numeroase personalități ar-

tistice nu numai din fosta URSS, dar și din România. Cântăreața Patricia Morandini (a evoluat, cu unele semne de întrebare, în „Forța destinului”) prezenta Italia. Afișele anunțau evoluările în diverse spectacole și gala-concerte a cântăreților I.Arhipova, V.Piavko, O.Pletenko, L.Smetannikov, N.Erasova, B.Stațenko, G.Hanedanean, L.Ivanova (toți din Rusia), E.Pelagheicenko (Belarus), S.Martirosean (Armenia), K. Kărb (Estonia), S.Iziumov (Letonia), ale soliștilor Operei din Kiev și Odesa V.Kociur, V.Pivovarov, L.Șirina precum și ale oaspeților români D. Ohanesean (București), D.Șerbac (Cluj), V.Filimon, G.Popa, E.Filipovici (Iași). Din România, au mai venit dirijorii L.Dumitriu („Bărbierul din Sevilla”), P.Zbârcea („Don Carlos”) și V.Dumănescu („Trubadurul”). În calitate de dirijori, Festivalul i-a mai avut pe Iu.Kocinev (Saratov, „Dama de pică”), V.Leagos (Sverdlovsk, „Forța destinului”) și, desigur, pe maestrii teatrului nostru: G.Mustea („Alexandru Lăpușneanu”), A.Moceaiov, L.Gavrilov, I.Ianachi, care au dirijat spectacolele de balet.

Faptul că la acea oră Opera moldovenească era destul de tare, profesionistă în înțelesul european al cuvîntului, o demonstau soliștii ei, care formau o echipă de înaltă calitate, dar și noua viziune scenică a operei „Alexandru Lăpușneanu” de Gh. Mustea prezentată după o întrerupere de câțiva ani. În spectacolele Festivalului ediției 1991 publicul nostru i-a aplaudat din plin pe M.Muntean (Concertul de gală), V.Dragoș („Forța destinului”, „Alexandru Lăpușneanu”), I.Paulencu („Trubadurul”), N.Bașcatov („Don Carlos”, „Dama de pică”), S.Strezeva („Bărbierul din Sevilla”, „Alexandru Lăpușneanu”),

L.Oprea („Alexandru Lăpușneanu”), N. Covaliov („Forța destinului”), „Alexandru Lăpușneanu”), V. Calestru („Alexandru Lăpușneanu”), B.Materinco („Dama de pică”), E. Gherman („Alexandru Lăpușneanu”), „Dama de pică”), I.Mișura („Forța destinului”), I.Cvasniuc („Alexandru Lăpușneanu”), N.Busuioc („Alexandru Lăpușneanu”), A. Donos („Forța destinului”), „Alexandru Lăpușneanu”).

Anul 1992 a fost deosebit de sărac pentru țara noastră. „În condițiile extrem de grele de trecere la economia de piață și ridicarea zilnică a prețurilor, când, s-ar părea, cui să-i mai ardă de teatru, rezultatele, – a subliniat Maria Bieșu, – au întrecut așteptările”.¹ E vorba de cea de-a treia ediție a festivalului (6-15 noiembrie), când „a avut de câștigat arta veritabilă, faptul fiind confirmat atât de prezența unor artiști cu faimă internațională ca Irina Arhipova (Moscova), Vladislav Piavko (Berlin), Maati Palm (Estonia), care au participat la cele trei ediții ale festivalului, cât și de cântăreți de prestigiu, veniți pentru prima oară la Chișinău: Gabriela Cegolea (Italia), Florin Farcaș (București), Mioara Cortez-David (Iași), Lucia Papa (Timișoara), o adevărată descoperire a acestui festival”.²

În 1992, ediția a treia a Festivalului a început cu opera „Turandot” de G.Puccini, spectacol trecut prin înțelegerea muzicală a maestrului V.Dumănescu, dirijor care avea de acum experiența colaborării cu trupa noastră atât la Chișinău, cât și în cadrul turneului teatrului în Elveția și Franța. În rolul titular s-a produs amfitrioana Festivalului, Maria Bieșu, altădată marea cântăreață excelând și în rolul slavei *Liu*. Maria Bieșu – *Turandot* ne-a demonstrat cu o excep-

țională măiestrie, menționau criticii, metamorfoza pe care o parcurgea eroina operei: „fecioara rece a cerului și a soarelui” devine „o fire supusă, care poate să simtă și să sufere”. Cel care izbutește să-i frângă trufia și neomenia este prințul Calaf în interpretarea lui M.Munteanu, una din cele mai reușite partiții vocale ale cântărețului.

Presa nu a lăsat fără atenție nici splendida evoluare a G.Cegolea, compatrioata noastră de la teatrul „La Scala” din Milano, care a urzit chipul lui *Liu* cu mult talent dramatic, tehnică vocală și timbrul nepereche al vocii, impresionând pe cei mai exigenți ascultători.

În alte roluri ale acestui spectacol publicul i-a aplaudat pe I.Paulencu (*Timur*), V.Dragoș (*Ping*), A.Arcea (*Pong*), I.Gheil (*Pang*).

La acel Festival s-a mai cântat „Don Carlos”, „Nabucco” și *Requiem* de G.Verdi, „Tosca” de G.Puccini, „Dama de pică” de P.Ceaikovski, ultimul spectacol deosebit de inspirat condus de maestrul A.Samoilă, impresionând în mod deosebit evoluările I.Arhipova (*Contesa*) și a lui V.Piavko (*Gherman*).

A patra ediție a festivalului i-a avut ca oaspeți pe mai mulți interpreți de prestigiu din România, printre care P.Hărășteanu, I.Voineag, L.Țibuleac, Mioara Cortez-David, V.Dumănescu, I.Iancu, dar și din Australia (dirijorul W.Gross), Franța (V.Cortez), Rusia (I.Arhipova, A.Cisteakov), Azerbaidjan (G.Nazarov), nemaivorbind de maestrul A.Samoilă, care la acel timp era de acum bine stabilit în

Turcia. Între 15 și 26 decembrie 1993, publicul era invitat la operele „Madame Butterfly” de G.Puccini, „Evgheni Oneghin” de P.Ceaikovski, „Lucia di Lammermoor” de

G. Donizetti, „Nabucco” și „Trubadurul” de G. Verdi, „Carmen” de G. Bizet. În încheierea Festivalului s-a cântat „Recviam” de G. Verdi.

Am menționat două lucruri deosebite, care au constituit, de fapt, surpriza festivalului: evoluarea M. Bieșu în „Madame Butterfly” și spectacolul „Trubadurul” ale cărui protagoniste au fost surorile Cortez. Important însă mai era și faptul că poate pentru prima dată s-a simțit că această sărbătoare muzicală, fondată pe un gen destul de dificil precum e opera și baletul, prinde rădăcini la Chișinău și are toate șansele să devină cu adevărat tradițională, cu adevărat internațională. Se mai simțea și a doua respirație a primadonei noastre. Maestrul V. Dumănescu mărturisea: „Acest Festival se datorează unei personalități care – nu câțiva ani – ci o perioadă îndelungată a dat tot ce a putut mai bun pentru a ridica nivelul cultural al acestei părți de pământ, menținând nestinsă flacăra spiritualității. Spun acestea pentru că Maria Bieșu, cea despre care vorbim – și e suficient să-i pronunțăm numai numele, ca să proiectăm o perioadă glorioasă a artei vocale de aici – se identifică cu acest Festival, cât și cu realizările în genul respectiv pe acest pământ. Poate că acum, mai mult ca oricând, desfășurarea unei asemenea manifestări, în condiții vitrege, pe care le știm cu toții, este mai mult decât o performanță”.³

...M. Bieșu apăruse în „Madame Butterfly”. Revenirea la un rol care i-a adus glorie, cu mai mulți ani în urmă, a fost, firește, un mare risc pentru amfitrioana festivalului! Și, posibil, emoțiile cântăreței s-au transmis fluidic și spectatorilor, pentru că în sală a dominat o liniște trepidantă pînă la ultimul gest al dirijo-

rului. Părea că fiecare s-a implicat în subiect, contopindu-se cu eroii din scenă!

În rolul lui *Suzuki*, pentru prima dată, și nu fără succes, apăruse tînăra mezzo-soprană T. Busuioc. Un rol, de multe ori salvator, în acel spectacol l-a jucat maestrul A. Samoilă, care a fost și un uimitor de fin tălmăcitor al intermezo-ului orchestral, adăugăm noi. Reputatul dirijor și-a mai demonstrat darul dumnezeiesc și conducînd „Trubadurul” verdian cu Mioara Cortez-David (de la Opera din Iași) în rolul *Leonorei* și cu Viorica Cortez (de mai mult timp stabilită în Franța) – o splendidă *Azucenă* – interpretă, ale cărei meritele sînt recunoscute de toți și pretutindeni. Surorile Cortez, ale căror rădăcini la sudul Basarabiei ne duc, au prezentat publicului un spectacol de zile mari, visul artistelor de „a cînta împreună măcar o dată la baștină” împlinindu-se la Chișinău. Harul lor a fost răsplătit prin furtunoase aplauze, numeroase buchete de flori, ovații și repetate chemări la rampă.

Între 22 septembrie și 1 octombrie 1994, la Chișinău s-a desfășurat a cincea ediție a festivalului. Am avut oaspeți din Rusia (I. Arhipova, N. Putilin, M. Lapina, A. Abdrazakov, N. Reșetneak, O. Kulko, A. Cisteakov), Japonia (T. Kohama), România (L. Papa, C. Petrovici, I. Iancu), Georgia (T. Gugușvili), Ucraina (A. Ponomarenko) etc.

Remarcăm excelentul ansamblu de interpreți în opera „Aida” de G. Verdi, format din M. Bieșu (rolul titular), L. Papa (*Amneris*), T. Gugușvili (*Radames*), A. Ponomarenko (*Amonasro*). Conducerea muzicală i-a aparținut lui I. Iancu, fin tălmăcitor al partiturii verdiene. A impresionat și

japoneza T.Kohama în rolul *Madame Butterfly* din opera omonimă de G.Puccini, spectacol în care au mai evoluat N.Busuioc (*Pinkerton*), V. Dragoș (*Sharpless*), iar la pupitrul dirijoral se afla maestrul C.Petrovici. T.Gugușvili în rolul *Ducelui* a contribuit în mare măsură la succesul spectacolului „Rigoletto”, în rolul titular excelențând N.Putilin.

Se aștepta cu nerăbdare opera „Aleko” de S.Rahmaninov. Ideea de a prezenta la festival această creație inspirată din viața romilor basarabeni îi aparține I.Arhipova, care rămăsese entuziasmată de locurile pitorești de la Dolna, de poiana Zemfirei, unde adesea rătăcea genialul A.S.Pușkin. A fost o interpretare a tinerilor soliști din Moscova în variantă de concert (fără vreo explicație, în costum teatral apăruse doar A.Abdrazakov în rolul *Bătrînului țigan*, cunoscutul bas evoluând sub așteptările publicului). Ceilalți reprezentanți ai Rusiei, M.Lapina (*Zemfira*), N.Reșetneak (*Aleko*), O.Kulko (*Țiganul tânăr*) au demonstrat un nivel vocal demn de Teatrul „Bolșoi”. Inspirat a dirijat A.Cisteakov.

În 1995, primadona Operei moldovenești, Maria Bieșu, marca 35 de ani de activitate. Apogeul evenimentului s-a înscris în ediția a șasea a festivalului, la care marea cântăreață a invitat colegi din Italia, România, Rusia, Ucraina. Revelația a fost spectacolul „Forța destinului” de G.Verdi cu Maria Bieșu – *Leonora* și italianul Antonio de Lucia – *Alvaro*. Un alt reprezentant al țării belcantoului, dirijorul Silvano Frantolini, cunoscut de acum publicului nostru, a avut grijă ca bagheta să-i fie sigură și precisă.

Un spectacol interesant a fost din punctul de vedere vocal, cât și re-

gizoral au prezentat oaspeții din Kiev: „Nabucco” de G.Verdi. Au fost mult aplaudați S.Dobronravova (*Abigail*), I.Ponomarenko în rolul titular și V.Pașcenko (*Zaharia*), A.Vostreakov (*Ismail*). La succesul spectacolului a contribuit talentatul dirijor V.Kojuhari. Nici de data aceasta nu putem să trecem cu vederea pe tînăra mezzo-soprană T.Busuioc (*Fenena*), care destul de fericit s-a încadrat în ansamblul kievian. Menționăm aparte meritele maestrului A.Movilă, care a asigurat o emoționantă interpretare a celebrului „cor iudeic”.

„Cavaleria rustică” de P. Mascagni i-a avut ca protagoniști pe prim-soliștii Operei bucureștene M.Slătinaru–Nistor (*Santuzza*) și I.Voineag (*Turiddu*), interpreți care la acea vreme reprezentau o frumoasă școală românească de canto.

A creat o impresie bună și mezzo-soprana V.Șutova de la „Bolșoi” (chiar dacă a avut uneori probleme de ordin intonațional), *Carmen* în viziunea cântăreței fiind un rol bine chibzuit, convingător, cu o cântărită doză de temperament, ce garantează o interpretare cultă, ferită de exagerări și banalități. Capodopera lui G.Bizet l-a avut ca protagonist și pe reputatul nostru tenor M.Muntean în rolul lui *Hose*, aplaudați din plin mai fiind și alți doi interpreți ai Operei noastre: O.Kobzeva (*Micaela*) și P.Racoviță (*Escamillo*). Cuvinte de toată lauda a meritat maestrul A.Samoilă, care a ținut spectacolul în mâini de muzician dotat.

„Un astfel de spectacol se poate prezenta celui mai exigent public”, a opinat I.Arhipova după premiera operei „Andriana Lecouvreur” de F.Cilea, propusă spectatorilor în cadrul Festivalului „Vă invită Maria

Bieșu”, ediția a șaptea – 13 – 20 septembrie 1996.

De fapt, a fost o reluare a spectacolului montat la începutul anilor '80 de regizorul Iu. Alexandrov din Petersburg. De data aceasta, același director de scenă propuse o nouă viziune a lucrării, mărturisind că venise la Chișinău să înceneze nu un banal triumfi de dragoste, ci „o istorie despre Maria Bieșu, un spectacol pentru Maria Bieșu”. Iu. Alexandrov susținea că „anume *Adriana Lecouvreur* trebuie să descopere chipul marei noastre contemporane, și nu invers”. La o distanță de peste 10 ani de la prima premieră, M. Bieșu a creat un rol psihologic cu totul deosebit, un rol care și sub aspect vocal se înscrie printre cele mai însemnate realizări ale artistei. Menționăm că la reușita spectacolului și-au dat concursul V. Dragoș, N. Busuioc, B. Ganzel, N. Covaliov, A. Arcea. Din echipă îi mai amintim de bine pe scenograful V. Okunev, maestrul de cor A. Movilă, maestrul de balet din Rusia G. Abaidulov. Un merit aparte în realizarea spectacolului l-a avut maestrul A. Samoilă, care a imprimat partiturii o emoționantă dramaturgie.

Într-o mult promițătoare formă vocală a fost la acel festival și O. Cobzeva, evoluând în opera „*Tosca*” de G. Puccini (rolul titular), alături de reputații săi parteneri T. Gugușvili (*Cavaradossi*) și Iu. Mazurok (*Scarpia*).

Opera „*Dama de pică*” de P. Ciakovski i-a avut ca protagoniști pe I. Arhipova (*Contesa*), A. Srednițki (*Gherman*), Iu. Mazurok (*Tomski*), iar tânăra soprană din Ucraina N. Dațko a impresionat publicul în rolul *Lizei*. A dirijat cunoscutul maestru E. Kolobov din Moscova, care a rămas nu prea entuziasmat de orchestră (mai mult

improvizată, instrumentiștii de bază fiind într-un turneu peste hotare).

N. Dațko a fost și o splendidă *Leonoră* în „*Trubadurul*” de G. Verdi, M. Muntean fiind aplaudat în rolul lui *Manrico*. Orchestra, corul și soliștii s-au dat ușor după bagheta inspirată a bulgarului G. Notev.

O echipă internațională a întrunit spectacolul „*Rigoletto*” de G. Verdi, care ar fi trebuit să fie unul din cele mai bune. Fiecare solist în parte reprezenta un nume sonor nu numai în țara sa, dar și peste hotare, însă, lucru oarecum straniu, împreună n-au reușit să creeze ansamblul așteptat. Cred că eșecul poate fi explicat și prin lipsa de timp pentru repetițiile necesare. Oricum, publicul s-a bucurat de vocile frumoase ale sopranei A. Biuyuksarac din Turcia (*Gilda*), a lui S. Popov din Bulgaria (rolul titular), mulțumitor s-a prezentat ungerul Ia. Bandi (*Ducele*).

Ca o uvertură la ediția a șaptea a festivalului s-a înscris concertul Tamarei Sineavskaia în Sala cu Orgă, renumita mezzo-soprană de la Teatrul „*Bolșoi*” din Moscova, susținând un recital de zile mari. Trecând peste concertul oficial de deschidere, care nu a fost ceva deosebit, amintim aici de ultimul acord al festivalului, ca să menționăm extraordinara interpretare a oratoriului „*Stabat Mater*” de G. Rossini. Cvartetul Maria Bieșu, Irina Arhipova, Ianoș Bandi și Valeriu Cojocar, corul (Alexandru Movilă) și orchestra dirijată de Alexandru Samoilă au demonstrat încă o dată că, de multe ori, ceea ce se întâmplă la Chișinău pe scena de Operă ține de nivelul unei culturi muzicale cu adevărat europene.

Ediția a opta a Festivalului „*Vă invită Maria Bieșu*”, care s-a desfășurat între 11 și 18 septembrie

1997, a propus publicului nostru patru din cele mai populare opere clasice: „Carmen” de G.Bizet, „Turandot” de G.Puccini, „Traviata” de G.Verdi și „Bărbierul din Sevilla” de G.Rossini. Aceste spectacole au fost realizate în diferiți ani, de diferite grupuri de creație, cu diferiți interpreți, dar prezentate împreună pe parcursul a doar unei singure săptămîni. Puteai să-ți dai seama de nivelul general al teatrului la acel moment, chiar dacă (sau poate cu atît mai mult) rolurile centrale de multe ori erau interpretate de cîntăreți de prestigiu din alte țări. De data aceasta a fost remarcat în mod deosebit spectacolul „Turandot” pe care regizorul E.Platon a ținut să-l prezinte într-o nouă viziune. Ne referim la noile mizanscene ale copiilor, care prin pantomime redau într-un mod mai profund istoria eroilor comici și a celor trei miniștri (*Ping, Pang, Pong*) din *Turandot-Calaf*, roluri interpretate într-un frumos ansamblu - V.Micușă, A.Arcea și V.Dragoș, ultimul, ca întotdeauna, fiind apreciat îndeosebi. În afară de regie, se mai observa și buna pregătire a corului (dirijor - M.Balan), căruia îi revenea o partitură extrem de dificilă, dar și inspirata scenografie semnată de V.Ocunev.

În rolul central evoluase L. Magomedova de la Opera din Berlin, cîntăreață cu o voce plină, poate uneori prea gravă, dar care se potrivea „prințesei reci”, pînă a o săruta *Calaf*. Am fi dorit mai multă feminitate în prințesa „de acum îndrăgostită...”

Soliștii noștri N.Busuioc (*Calaf*), V.Cojocar (Timur), V. Cheptenari (*Algaum*), dar mai ales E.Gherman (*Liu*) s-au bucurat de succes bine meritat, demonstrînd încă o dată că pot evolua pe mari scene de operă,

alături de artiști consacrați. Succesul spectacolului n-ar fi fost posibil fără mîna măiastră a lui A.Samoilă, care a asigurat o frumoasă sunare a orchestrei și ansambluri cizelate.

În plan statistic, festivalul din 1997 a avut cele mai pline săli. Un public numeros, dar și generos în aplauze și flori, l-a avut spectacolul „Carmen” cu I.Ivanovici din Iugoslavia în rolul titular, M.Muntean în rolul lui *Hose* și B.Materinco-*Toreadorul*. Fiecare din cîntăreți a demonstrat un înalt profesionalism, dirijorul din Belarus A.Alexandrov, bine cunoscut chișinăuenilor, avînd grijă să păstreze „nervul” spectacolului pe parcursul întregii partituri, să reliefeze cu finețe atît interpretarea vocală, cît și a soliștilor-instrumentiști.

Soprana R.Hakola din Finlanda a fost o bună *Violetta*, poate uneori exagerat de melancolică, cultura interpretativă fiind partea tare a artistei, care împreună cu tenorul M.Didîk din Ucraina (*Alfred*) și baritonul nostru V.Dragoș (*Germon*), aflat într-o formă excelentă, au creat o „Traviată” memorabilă, călduros aplaudată de public.

Pe placul publicului s-a dovedit a fi și „Bărbierul din Sevilla” cu O.Kondina - *Rosina* (din Rusia), baritonul nostru A.Godin (*Figaro*) și baritonul bucureștean P.Hărășteanu în rolul lui *Bartolo*. Acest ansamblu, de un temperament deosebit, cu interpreți bine instruiți, de parcă o viață cîntaseră împreună, se supuneau cu multă înțelegere oricărei mișcări a baghetei dirijorale, mînuită de data aceasta de francezul Jean Pierre Burtin, care a condus spectacolul aproape pe dinafară, întorcînd doar mașinal paginile partituri.

Anul 1998 a fost pentru Opera chișinăueană unul din cei mai

„nervoși”, mai instabili și mai puțin sprijiniți material, un an ce „spunea” foarte clar că este nevoie de o nouă atitudine față de un gen de artă, care nu va supraviețui fără efortul comun al artiștilor și guvernanților. Muzică se asculta. Și foarte multă: zi și noapte. Însă „muzică asurzitoare, încît se cutremurau din temelii și blocurile din beton armat”, – se indigna Maria Bieșu. Cu toate acestea, ediția a noua a festivalului a avut loc între 3 și 11 septembrie 1998.

Mari artiști au venit la festival din *dragoste pentru Maria Bieșu*. Într-adevăr, onorariile soliștilor invitați erau mai mult decît simbolice, iar artiștii noștri nici de „simbol” n-aveau parte. Și totuși, în fața publicului moldovean s-au prezentat I.Arhipova, A.Netrebko, A.Abdrazakov, A.Fedotov (Rusia), I.Ninova și K.Iankov (Bulgaria), M.Habros (Polonia), F.Filip, I.Iancu (România), M.Didîk, T.Ștonda, Ș.Mukeria (Ucraina), nici de data aceasta nu a lipsit dirijorul nostru din Turcia A.Samoiță, destul de activi au fost și artiștii-gază în frunte cu primadona M.Bieșu, care au contribuit din plin la succesul festivalului.

Sărbătoarea începuse cu „Don Carlos” de G.Verdi. M.Bieșu a fost așteptată, apoi îndelung aplaudată, ovaționată în rolul *Elisabeth*, împărțind succesul spectacolului cu mezzo-soprana I.Ninova în rolul *Eboli*, T.Ștonda în rolul regelui *Filip*, dar și cu N.Busuioc în rolul titular. A fost menționată tratarea operei de către dirijorul I.Iancu, care a stăpînit spectacolul ca un muzician de înaltă calitate.

Un alt G.Verdi – „Rigoletto”, una din cele mai îndrăgite și mai populare opere ale maestrului italian, creație, cu siguranță, montată pe toate

scenele lirice din lume. La ediția în cauză a festivalului ne-au bucurat, îndeosebi, N.Netrebko (*Gilda*), cucerind sala prin vocea-i fermecătoare, prin grațiozitate (azi una din cele mai solicitate soprane din lume), M.Didîk (*Ducele*) și, ca întotdeauna, V.Dragoș în rolul titular.

A fost în repertoriu și doritul mereu spectacol „Turandot”, muzica lui G.Puccini demult simțindu-se la Chișinău ca la ea acasă. Spectacolul a prilejuit publicului o întâlnire cu M.Habros în rolul titular (artistă foarte îndrăgită în țara sa), interpretă care s-a simțit bine alături de partenerii săi, K.Iankov (*Calaf*), un tenor lirico-dramatic minunat, și E.Gherman (*Liu*), solistă a Operei moldovenești, cunoscută la acea vreme de acum și peste hotare.

F.Filip și Ș.Mukeria au excelat în „Lucia di Lammermoor” de G.Donizetti. O splendidă *Lucia* și un extraordinar *Edgar*. Dar și un vrăjitor dirijor - A.Samoiță. Acești trei interpreți au fost atît de tari, încît despre lacune sau evoluări incoloro nici nu merita să discuți.

La ediția a noua a festivalului, Opera noastră s-a încumetat să se prezinte cu unicul spectacol național „Alexandru Lăpușneanu” de G.Mustea. Basul N.Covaliov va rămîne în istorie nu numai ca primul interpret al înverșunatului Domnitor moldav, dar și ca un convingător tălmăcitor al eroiului său, nemaivorbind de acea frumoasă și gravă voce, pe care cîntărețul o păstrează parcă numai pentru acest spectacol. V.Calestru – *Rucsanda* își înțelese foarte bine misiunea, timbrul catifelat al vocii, jocul actoricesc, temperamentul intern alcătuiind pînă la urmă un chip pe care și l-au dorit autorii lucrării. Compozitorul și dirijorul G.Mustea a avut

grijă să-și prezinte creația la nivelul posibilităților teatrului chișinăuean.

La fel numai cu eforturile proprii ale teatrului a fost prezentată și opera „Ottello” de G.Verdi. Partenerii primului nostru tenor M.Muntean, în rolul central, rol ce a impresionat publicul mai ales prin dramaturgia propusă de interpreți. Au fost laudabili O.Cobzeva în rolul *Desdemonei* și B.Materinko – un excelent *Iago*. Spectacolul a fost dirijat în mod satisfăcător de către N.Dohotaru.

Melomanii Chișinăului așteptau cu nerăbdare luna septembrie a lui 1999, când trebuia să se desfășoare ediția a zecea a Festivalului „Invită Maria Bieșu”. Numeroasele panouri anunțau participarea unor prestigioși interpreți din lume, într-un repertoriu de bună calitate. Dar... condițiile financiare precare au dictat sau, mai bine zis, au decis soarta unui festival prestigios... Negativ, bineînțeles.

În schimb, în 2000, pregătirea ediției a zecea a festivalului a fost examinată la Guvern, unde s-a relevat importanța evenimentului pentru viața culturală a Moldovei, remarcându-se că chișinăuenii (peste 79 mii de spectatori) au avut prilejul să aplaude peste 150 de interpreți de operă din Austria, America, Bulgaria, Belarus, Armenia, Ungaria, Germania, Italia, Spania, Polonia, România, Rusia, Cehia, Ucraina, Georgia, Slovacia, Franța și alte țări.

La ediția jubiliară, care s-a desfășurat între 6 și 15 septembrie, au luat parte cîntăreții I.Arhipova, N. Dațko, Iu.Mazurok (Rusia), F.Filip, I. Voineag, P.Hărășteanu (România), M.Habros (Polonia), I.Minova (Bulgaria), G.Felber (Ungaria), T.Gugusvili (Georgia), dirijorii R.Luther

(S.U.A.), G.Notev (Bulgaria), I.Iancu (România), A.Cisteakov (Rusia).

A deschis festivalul primadonna Operei noastre M.Bieșu, producîndu-se cu brio în „Adriana Lecouvreur” de F.Cilea, avînd-o ca parteneră pe mezzo-soprană I.Minova din Bulgaria în rolul *Prințesei*, interpretă de acum cunoscută și mult apreciată de publicul moldovenesc.

Recunoscută pe scenele Europei ca una din cele mai bune *Violetta* zilelor noastre, splendida soprană F.Filip s-a produs în „Traviata” de G.Verdi cu mult succes, iar partenerul d-sale, tenorul bucureștean I.Voineag (*Alfred*), a creat un chip de neuitat.

Atît în „Adriana”, cît și în „Traviata”, ca întotdeauna faimos, precis și convingător a fost maestrul A.Samoilă.

„Balul mascat” de G.Verdi i-a avut în calitate de protagoniști pe minunata soprană G.Felberg în *Amelia*, M. Muntean s-a produs în rolul lui *Riccardo*, iar tînărul bariton P.Racoviță a creat un *Renato* pe măsura talentului său. L.Șolomei a lăsat o impresie bună în rolul *Oscar*. S-a bucurat de atenția publicului și maestrul I.Iancu, dirijorul imprimînd spectacolului o inteligență interpretativă nu prea des observată la noi.

În ediția a zecea a festivalului chișinăuenii au admirat-o pentru ultima dată într-un spectacol de operă pe extraordinara mezzo-soprană I.Arhipova. Evoluase în rolul *Contesei* din opera „Dama de pică” de P.Ceai-kovski. Cîtă măiestrie, cîtă dăruire! A fost fenomenală! (în cadrul aceluiași festival Irinei Arhipova i s-a decernat „Ordinul Republicii”).

A fost apreciat nu numai pentru calitatea interpretării, dar și pentru curaj N.Busuioc, care în ultima clipă l-a înlocuit pe V.Piavko,

care era anunțat în rolul lui *Gherman*, dar din varii motive nu a putut să fie prezent. Foarte bine s-au prezentat N.Dațko (*Liza*) și P.Cernyh (*Elețki*) de la „Bolșoi” din Moscova. Lăudabilă a fost și evoluarea T.Busuioc (*Polina*). A.Cisteakov a dirijat în mod satisfăcător.

Al cincilea spectacol de operă din cadrul festivalului, „*Tosca*” de G.Puccini, a produs, în general, o impresie frumoasă, interpreții rolurilor principale, deși întruniți pentru prima dată în aceeași creație, au plăcut publicului prin voci interesante, individualitate, prin tratări originale ale

eroilor. E vorba de splendida M.Habros în rolul titular, T.Gugușvili – un minunat *Cavaradossi* și Iu.Mazurok – un *Scarpia* experimentat. A avut grijă de ceea ce a sunat în acea seară în fosă și pe scenă dirijorul G.Notev, maestru bine familiarizat cu muzica italiană, muzician de o vastă cultură interpretativă.

Ediția a zecea a Festivalului „Vă Invită Maria Bieșu” s-a încheiat cu tradiționalul gala-concert, la care au participat majoritatea interpreților-oaspeți, cât și artiști ai Liricului nostru, Festival ce și-a luat rămas bun și de la secolul ce nu de mult s-a scurs.

BIBLIOGRAFIE

1. Săptămânalul „*Literatura și Arta*”, 1992, 26.11.
2. Idem.
3. Săptămânalul „*Literatura și arta*”, 1993, 16.09.

August, 2007

